

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2016-10-10
meddelad i
Umeå

Mål nr M 2545-15

KLAGANDE

1. Bengt Johansson
Degersjön 11
905 87 Umeå

2. Berit Nilsson
Mellansvartbäck 5
905 87 Umeå

Ombud för 1 och 2: Jur.kand. Magnus Norberg
LRF Konsult
V Esplanaden 19
903 25 Umeå

MOTPART

1. Bjännsjöns Fiskevårdsområde
c/o Staffan Nordström
Tjärdalsvägen 22
905 86 Umeå

2. Länsstyrelsen i Västerbottens län
901 86 Umeå

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Västerbottens läns beslut 2013-11-18 i ärende nr 535-6591-2013, **se bilaga 1**

SAKEN

Anmälan om vattenverksamhet. Tröskling i Bjännsjöns utlopp på fastigheten Umeå Djäkneböle 14:2

DOMSLUT

1. Med upphävande av Länsstyrelsen i Västerbottens läns beslut förelägger mark- och miljödomstolen Bjännsjöns Fiskevårdsområde att ansöka om tillstånd till den anmälda vattenverksamheten.
2. Mark- och miljödomstolen avslår yrkandet från Bengt Johansson och Berit Nilsson att den anmälda vattenverksamheten ska förbjudas.

Dok.Id 261698

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 138	Nygatan 45	090-17 21 00	090-77 18 30	måndag – fredag
901 04 Umeå		E-post: mmd.umea@dom.se		09:00-12:00
		www.domstol.se		13:00-15:00

YRKANDEN M.M.

Berit Nilsson och **Bengt Johansson** har yrkat att länsstyrelsens beslut ska ändras så att den anmälda vattenverksamheten förbjuds.

Länsstyrelsen i Västerbottens län och **Bjännsjöns Fiskevårdsområde** har motsatt sig det som yrkas i målet.

UTVECKLING AV TALAN

Berit Nilsson och **Bengt Johansson** (nedan Klagandena) har till stöd för sin talan anfört bl.a. följande.

Sammanfattning av grunder

- 1987 års anläggande av en betongdamm var ett tillståndspliktigt vattenföretag som bedrivits utan tillstånd.
- 2014 års utbyte av betongdammen mot en tröskel i natursten är en tillståndspliktig vattenverksamhet som vidtagits utan tillstånd.
- 2014 års utbyte av betongdammen har under alla förhållanden inte kunnat prövas genom en anmälan om vattenverksamhet, då
 - en höjning av sjön inte kan prövas genom en anmälan, och
 - ändringen avser en vattenverksamhet som inte är tillståndsprövad.

Bakgrund

Berit Nilsson äger fastigheterna Mellansvarbäck 1:3 och 1:16 och Bengt Johansson äger fastigheten Degersjön 2:3. Fastigheterna är belägna strax norr om Bjännsjön i Umeå kommun. Aktuell del av fastigheterna utgörs av jordbruksmark som är beroende av fungerande avvattning för att odling ska kunna ske samt för att maskiner ska kunna köra på åkrarna. Om marken blir för sank omöjliggörs användning av fastigheterna. Åkrarna avvattnas genom täckdiken som mynnar ut i Svartbäcken, som i sin tur mynnar ut i Bjännsjöns norra ände. Marken är tämligen flack, så sjöns vattennivå styr även vattennivån i Svartbäcken.

Vidtagna åtgärder för dämning av Bjännsjön

Bjännsjöns Fiskevårdsområde har år 1987 anlagt en betongdamm i Bjännsjöns utlopp mot Djäknebölesbäcken. Bäcken är sjöns enda utlopp och styr därmed ensam

vattennivån i sjön. Dammen innebär att utloppet från sjön inte längre utgår ifrån de naturliga förutsättningarna, utan att mera vatten hålls kvar i sjön och därmed höjer vattennivån.

Betongdammen från 1987 hade inledningsvis hål för att säkerställa ett visst genomflöde av vatten till Djäknebölesbäcken, men hålen pluggades senare igen för att nivån i sjön inte skulle sjunka ytterligare. Med åren har betongdammen stegvis höjts ytterligare, troligtvis p.g.a. tjäle, vilket i små steg har höjt dämningnivån ännu mera. En plyfaskiva har senare också använts för att höja vattennivån ytterligare.

Fiskevårdsområdet har år 2014, efter en anmälan om vattenverksamhet till länsstyrelsen daterad den 26 augusti 2013, bytt ut betongdammen mot en tröskel av natursten, med uppgivet syfte att förbättra vandringsmöjligheterna för fisk. Länsstyrelsen har godkänt anmälan i det nu överklagade beslutet från den 18 november 2013.

Den nya tröskeln har inneburit att vattennivån i sjön har höjts ytterligare, utöver vad som skett genom betongdammen som anlades 1987. Klagandena har reagerat på detta och begärt att länsstyrelsen ska agera som tillsynsmyndighet, men länsstyrelsen har den 8 oktober 2015 beslutat att inte vidta någon åtgärd.

Konsekvenser av verksamheten

Att den tidigare betongtröskeln inneburit en högre vattennivå måste vara tämligen uppenbart, annars hade betongtröskeln aldrig anlagts. Nivån har efter anläggandet också höjts ytterligare över betongtröskeln nivå genom plyfaskivor som placerats på uppströmssidan av tröskeln och förhindrat vattnets utlopp. Detta har beskrivits i fiskevårdsområdets anmälan om vattenverksamhet.

En fördämning i utloppet av en sjö innebär av naturliga skäl att vattennivån i hela sjön samt nedre delen av tillopp till sjön påverkas och blir högre än vad den annars hade varit. Højningen är svår att ange med exakthet, men det rör sig i vart fall om ca 30 cm, vilket i låglänt mark innebär stora konsekvenser.

Höjningen kan konstateras genom att täckdikenas mynningar numera ligger under vattenytan. När de anlades i slutet av 70- och början av 80-talet måste de ha lagts ovan vattenytan. Man kan också se att den s.k. Metarhällan i den norra delen av sjön inte längre syns, trots att den tidigare stuckit upp några decimeter ovanför vattenytan sommartid, beroende på vattenståndet.

Den höjda vattennivån gör att vattnet i Svartbäcken däms upp och förhindrar avrinning från de täckdiken som har anlagts för att möjliggöra odling på fastigheterna. När täckdikena anlades mynnade de över den normala vattennivån, men på grund av fiskevårdsområdets höjning av vattennivån i sjön är mynningarna numera under vatten. Att täckdikena mynnar under vattennivån innebär att vattenflödet försämras avsevärt, samt att ledningarna med tiden kommer att växa igen. På grund av det försämrade vattenflödet blir också grundvattennivån i åkermarken högre. Detta försämrar odlingsförutsättningarna och det går inte längre att köra maskiner på åkern utan att orsaka stora körskador. Det påverkar även brukandet av högre liggande mark (d.v.s. mark som inte är direkt påverkad av vattenhöjningen), då den bruksbara arealen blir mindre och därmed mera svårbrukad.

Åtgärderna är vattenverksamheter som har vidtagits utan tillstånd

Anläggandet av betongdammen och det senare bytet av betongdammen mot en annan tröskel har inneburit att vattnets djup eller läge förändrats. Vid arbetena krävdes också grävning i vattenområde. Dessa åtgärder är att betrakta som vattenföretag enligt 1 kap. 3 § vattenlagen (1983:291) och vattenverksamhet enligt de nuvarande bestämmelserna i 11 kap. 3 § miljöbalken.

Enligt 4 kap. 1 § vattenlagen och 11 kap. 9 § miljöbalken krävs det tillstånd för vattenverksamhet. Enligt uppgift från mark- och miljödomstolen och uppgifter som antecknats i Länsstyrelsens handlingar finns det inget tillstånd för verksamheten. Både 1987 års anläggande av betongdammen och 2014 års utbyte av tröskeln har skett utan nödvändiga tillstånd och har inneburit att vattennivån i sjön olovligt har höjts.

Ändring av tröskeln har inte kunnat prövats genom en anmälan

Enligt 11 kap. 9 a § miljöbalken och 19 § förordningen (1998:1388) om vattenverksamhet m.m. kan vissa vattenverksamheter som annars varit tillståndspliktiga istället prövas genom en anmälan till tillsynsmyndigheten. Att anlägga en damm för att reglera vattennivån i en sjö är inte dock en sådan verksamhet som kan prövas genom en anmälan.

För att de arbeten som fiskevårdsområdet anmälde till länsstyrelsen år 2013 över huvud taget ska kunna prövas som en ändring av en vattenverksamhet krävs också att verksamheten sedan tidigare är tillståndsprövad (19 § punkten 13 i förordningen). Eftersom någon tillståndsprövning aldrig skett har det inte heller av detta skäl varit möjligt för länsstyrelsen att pröva verksamheten genom en anmälan. Länsstyrelsen borde därför ha förbjudit fiskevårdsområdet att vidta den anmälda åtgärden då den är en tillståndspliktig vattenverksamhet.

Behovet av fortsatt tillsyn

Eftersom verksamheten utgör en tillståndspliktig vattenverksamhet som vidtagits utan tillstånd har länsstyrelsen ansvar att agera för att åstadkomma rättelse av de olovligt utförda åtgärderna. Att länsstyrelsens handläggare uppmärksammat att verksamheten bedrivits utan tillstånd framgår också i ett e-postmeddelande till Marlene Olsson på den kommunala tillsynsmyndigheten i samband med frågan om vilken myndighet som skulle ta hand om ärendet. Trots detta har länsstyrelsen begränsat tillsynsärendet till att enbart jämföra om åtgärden har utförts enligt anmälan eller inte. Istället för att avsluta ärendet utan åtgärd borde länsstyrelsen ha fortsatt utredningen och vidtagit nödvändiga åtgärder för att se till att den olovliga vattenverksamheten upphörde, exempelvis genom att ta reda på vilken nivå på sjön som gällde före anläggandet av betongdammen år 1987 och förelagt verksamhetsutövaren att vidta sådana åtgärder som krävs för att denna nivå ska återställas.

Bevisning

Följande bevisning har åberopats i målet.

Skriftlig

Resultaten av mätningar av höjder på tröskel, vattenytor och överkant av täckdikesrör, utförd av mättingsingenjören Erland Forsmark, Umeå kommun Lantmäteri, visar

- att den nya tröskeln ligger 34 cm högre än bäcken precis nedströms,
- att överkanten på täckdikesrörens mynning numera ligger 11 cm under tröskelns nivå.

Annan

Syn på plats. Vid synen bör bl.a. följande platser besökas:

- Platsen för den nuvarande dammen, för iakttagande av utförandet av dammen och naturförhållandena på platsen, vilket visar att dammen höjer vattenståndet i sjön.
- Åkermarken i Bjännsjöns norra ände, för iakttagande av täckdikenas mynnningar och att de numera är översvämmade, vilket visar att vattennivån i sjön har höjts sedan täckdikena anlades.

Länsstyrelsen i Västerbottens län*Bakgrund till ärendena och syftet med betongdammen*

Strax innan betongdammen från 1987 uppfördes grävdes utloppet ur Bjännsjön ut. Grävningen gjordes för att öka avrinningen från sjön vid höga vattenflöden och därmed begränsa översvämningarna. Betongdammen anlades för att grävningen inte skulle leda till att vattennivån i Bjännsjön sjönk. Syftet med betongdammen var därför, såvitt de förstått, inte att höja vattennivån i sjön. Syftet var istället att bevara den normala vattennivån. Det är troligt att det även dessförinnan skett åtgärder, och uppförts anläggningar, i utloppet av Bjännsjön.

Länsstyrelsen känner inte till att det varit några klagomål på vattennivån i Bjännsjön förrän 2005. Utredning visade då att den höga vattennivån orsakades av bl.a. en bäverdamm nedströms betongdammen och att vattennivån vid högvatten var lägre än 1968. Länsstyrelsen gjorde bedömningen att betongdammen omfattades av undantaget i 11 kap. 12 § miljöbalken (jämfört 4 kap. 2 § vattenlagen) och avslutade ärendet utan åtgärd.

Länsstyrelsens beslut och påverkan på allmänna och enskilda intressen

Länsstyrelsen ansåg att anmälan från Bjännsjöns FVO om att anpassa tröskeln vid Bjännsjöns utlopp kunde hanteras som ett anmälningsärende enligt 11 kap. 9a § miljöbalken. Om mark- och miljödomstolen finner att detta var en felaktig bedömning bör beslutet upphävas och ärendet återförvisas till länsstyrelsen för vidare handläggning. Länsstyrelsen motsätter sig att Klagandenas yrkande att anmälan ska förbjudas. Ett förbud är bara rimligt om det behövs för att förhindra en negativ påverkan på miljön. Den aktuella åtgärden har istället en positiv påverkan på miljön då den åtgärdar ett partiellt vandringshinder.

Länsstyrelsen har gjort bedömningen att det är uppenbart att betongdammen från 1987 inte har skadat allmänna eller enskilda intressen. Länsstyrelsen har efter sitt beslut i tillsynsärendet från 2005 inte fått in några klagomål på att dammen skadat enskilda intressen genom sin dämmande effekt. Av anmälningsärendet framgår det att åtgärden inte skulle påverka sjöns vattennivå. Länsstyrelsen gjorde därför ingen annan bedömning vid handläggningen av det nu överklagade anmälningsärendet.

Klagandenas bevisning

Klagandena har som bevisning åberopat syn på platsen och en avvägning av tröskeln, kontrollpunkt och tre ytterligare punkter. Länsstyrelsen tycker att det är bra att genomföra en syn för att se hur stentröskeln förhåller sig till omgivning och hur den fungerar. Länsstyrelsen ifrågasätter dock delar av den skriftliga bevisningen i form av avvägning.

Förhållandet mellan stenströskelns läge och täckdikenas läge är inte en bevisning huruvida stentröskeln orsakat en ytterligare dämning av Bjännsjön. Inte desto mindre bör mätningen av stentröskeln ske på ett korrekt och representativt sätt. Detta går inte att utläsa eftersom det inte framgår var i höjddled på stentröskeln som mätningen har skett. Det kan skilja flera decimeter om mätningen skett på toppen av en sten eller nere i botten på stentröskeln. Det framgår inte heller med vilken noggrannhet som höjdmätningarna har utförts.

Bjännsjöns fiskevårdsområde*Historik*

Under 1800-talet har Bjännsjön sänkts för att skapa ny åkermark i de låglänta delarna, däribland den nu berörda marken i Degersjö. Sänkningen åstadkoms genom att man grävde ur och rätade ca 500 m av bäcken nedströms mynningen.

Fortfarande kan man se meandrar vid sidan av nuvarande bäckfåra. Hur stor sänkningen var är svår att bedöma, men uppskattningsvis ca 50-75 cm.

Djäknebölebäcken som är källflöde till Norrmjöleån håller i de övre delarna av vattensystemet ett bra bestånd av öring, i de nedre delarna har även havsöring fångats vid provfiske utförda av länsstyrelsen 2003. I denna inventering ansågs övre delen av Djäknebölebäcken ha stor potential som lek- och uppväxtområde för öring. Vidare har flodpärlmussla konstaterats i vattendraget och under de senaste sex åren har uter observerats regelbundet utefter ån.

Anläggande av betongtröskel 1986

Enligt de handlingar som finns bevarade i Bjännsjö FVO började styrelsen utreda möjligheten att reglera sjöns vattennivå efter ett stämmobeslut (1981-03-28). Det framkom att genom en breddning av utloppet som vid granskning funnits vara flaskhalsen, skulle man undvika den ofta kraftiga vattenhöjningen i samband med vårfloden (*styrelsemöte 1984-06-30*). Vem eller vilka som kom med förslaget framgår inte men avsikten är tydlig, att man ville påskynda avrinningen ur sjön. Klart däremot är att, Bengt Johansson samt hans far Sigvard Johansson deltog i de beslut som fattades och ledde fram till åtgärden, Gunnar Nilsson, Berit Nilssons make, utsågs till fisketillsynsman på stämman 1984 och bör också varit medveten om vad som pågick. Vidare finns uppgifter på att dåvarande ordförande Sven Eriksson kontaktat Vattendomstolen i ärendet samt att föreningen ansökt om bidrag hos Fiskeristylelsen för att genomföra åtgärden vilket informerats om på stämman våren 1986.

Hur dåvarande styrelse lagt fram ärendet till Vattendomstolen eller vad de svarat framgår inte i handlingarna men det är inte troligt att styrelsen gått vidare om Vattendomstolen motsatt sig åtgärden. Möjligen har man gjort bedömningen att

tillstånd ((4 kap. 2 § Vattenlagen (1983:291)) inte krävdes eftersom man ansåg att varken allmänna eller enskilda intressen skulle skadas genom åtgärden.

I slutet av juli 1986 anlidade Bjännsjöns FVO en gräventreprenör som påbörjade arbetet med att gräva ur en sträcka på ca 370 m av bäcken nedströms mynningen. Enligt ett styrelseprotokoll (1986-06-28) utsågs Sven Fahlgren, dåvarande sekreteraren i föreningens som sammankallande för den arbetsgrupp som skulle gjuta betongtröskel. Han fick även ansvar för att väga av sjön innan arbetet påbörjades för att säkerställa att betongtröskeln placeras så att sjöns lägsta nivå förblev densamma som innan åtgärden. När betongtröskeln skulle läggas på plats i bäckmynningen var Bengt Johansson närvarande och deltog själv att dra tröskeln på plats med sin traktor. Enligt Klagandena var de fyra hålen (diameter 200 mm) i betongdammens konstruktion till för att säkerställa ett visst flöde i bäcken. Styrelsens uppfattning är att de var till för att öppnas vid vårflod för att ytterligare öka på avbördningen. Hålens storlek talar också för detta, under lågvatten skulle ett ca 75 mm rör räckta till för att släppa igenom flödet. Oavsett så har dessa pluggar aldrig varit urtagna sedan betongtröskeln sattes på plats.

Utgrävning av bäcken som fiskevårdsområdets delägare tog beslut på och utförde 1986, var en åtgärd som skulle öka på avrinning och på så sätt uppnå en snabbare avsänkning till sjöns lägsta nivå. Styrelsen finner det osannolikt att Bengt Johansson skulle sitta med på ett årsmöte och rösta fram ett enhälligt beslut i frågan om betongdammens syfte var att höja sjöns vattennivå, som Klagandena vill påvisa.

Anläggande av naturstenströskel 2014

År 2005, 19 år efter anläggandet av betongtröskeln fick länsstyrelsen in en anmälan om sjöns vattennivå och begär in uppgifter om betongtröskeln av föreningen. En förklaring till det högre vattenståndet var att bäver etablerade sig i området i början av 2000-talet. Fiskevårdsområdet har genom åren lagt ner betydande arbete på att under tillåten tid hålla undan bäverns byggnationer i bäcken som periodvis orsakat kraftig dämning av sjön.

I protokollet från stämman våren 2011 finns de första noteringarna där det framförts att vattenståndet i sjön är högre än tidigare år. Vidare beslutas där att röja bort de många fallna träd som låg längs bäcken och dämde vilket också Bengt Johansson deltog i. Till stämman 2013 togs ett förslag fram av styrelsen på att ersätta betongtröskeln med en naturstenströskel som skulle vara vandringsbar för fisk. Vid framtagandet av förslaget rådgjorde styrelsen bl.a. med fiskerikonsulent Stefan Ågren från Umeå kommun. Vidare fanns påpekande om att betongtröskeln utgjorde ett partiellt vandringshinder i en rapport (*Biotåpvårdsplan Norrmjöleån 2004*) Länsstyrelsen gjort efter en inventering av Norrmjöleåns bäcksystem 2003. På stämman 2013 presenterades ingående förslag till åtgärd, att lämna in anmälan om vattenverksamhet samt att söka bidrag för genomförandet, vilket stämman, som däribland utgjordes av Bengt Johansson samt Gunnar Nilsson beslutade enhälligt enligt styrelsens förslag.

Under våren 2014 skar vattnet runt betongtröskels högra sida vilket medförde större utflöde och vattennivån sjönk tidigt på säsongen ner till sjöns lägsta nivå. Anmälningar inkom till länsstyrelsen om låg vattennivå i sjön och senare om lågt flöde i bäcken. Efter att skadan lagats fick en slang grävas ner på sidan av tröskeln för att på så sätt säkerställa att bäcken inte torrlades eftersom nästan inget vatten passerade över tröskeln efter reparationen. Den 13-14 september genomfördes arbete med att anlägga naturstenströskeln som är en fiskevårdande åtgärd och utformats så att den ska vara en så naturlig del av bäcken som möjligt samt möjliggöra passage för fisk och akvatiska organismer. Under arbetet med att anlägga tröskeln har ingen grävning förekommit i bäcken som klagande antyder utan tröskel är skapad med utlagd natursten som transporterats på plats och lagts ut med grävare.

Avsikten enligt anmälan för åtgärden var inte att ändra sjön tröskelnivå utan den skulle ha samma lägstanivå som befintlig betongtröskel. För att säkerställa detta dokumenterades vattenflödet över tröskeln med foto innan arbetet påbörjades.

Vid tiden för genomförandet var vattenföring låg över tröskeln. Skulle naturstens-tröskeln anlagts högre än den tidigare betongtröskel skulle bäcken torrlagts vilket troligen direkt hade lett till ytterligare en anmälan från boende i Djäkneböle.

Genom de åtgärder som genomförts för att påskynda avrinningen ur sjön och den flacka marken i mynningsområdet ökar avbördningen snabbt från sjön när vattennivån stiger under bl.a. vår och höst. Först när ca 20 cm återstår till tröskeln lägstanivå och vattnet sjunker ner mellan stenarna bromsas avrinningen ner och säkerställer ett flöde i bäcken under den torra perioden då flödet kan vara nere under <40 liter/min.

I den avvägning av sjön som Klagandena hänvisar till som bevisning är tröskelnivån (83,01) 1 cm lägre än vattenytan (83,02) i sjöns norra del vilket innebär att det är vattenyta som mätts uppströms tröskel, inte tröskeln lägsta nivå, som också muntligen bekräftats av lantmätaren som utfört mätningen. Vid mätningstillfället den 12 november torde vattennivån inte varit lägre än vad bilderna tagna den 9 september visar, då det mellan datumen fallit 79,3 mm regn. Bilderna visar hur långt det är kvar till tröskens lägsta nivå vilket är ca 20 cm. Täckdikningsrörets överkant ligger enl. mätningen 11 cm under vattenytan vilket betyder att vid sjöns lägsta nivå är större delen av täckdikningsröret ovan vatten.

Argumentet som Klagandena lägger fram, att betongdammen stegvis höjts genom åren på grund av tjäle, saknar belägg och är ren spekulation från Klagandenas sida. Att Klagandena anser att vattennivån höjts ytterligare efter att nya tröskeln anlades 2014 beror på att Bjännsjön aldrig nått sin lägsta vattennivå 2015. En förklaring till detta är bl.a. att nederbörden under perioden maj-juli år 2015 var drygt 120 mm mer än för samma period året innan samt att medeltemperaturen var 6,1 grader lägre under den torraste månaden juli, vilket minskar avdunstningen.

Skillnaden mellan sjöns högsta och lägsta vattennivå är ca 1 m. Sedan urgrävningen av bäcken 1986 har sjön aldrig nått nivån som var 1968.

Bjännsjön tillhör den kategori sjöar som sänkts genom åren, en ytterligare sänkning av sjön på ca 30 cm som Klagandena förespråkar skulle få negativa konsekvenser på en redan övergödd sjö. Enligt Vattenmyndigheten för Bottenvikens Åtgärdsprogram för Södra Västerbottens vattenrådsområde – VRO 11 står det i underlagsmaterial till åtgärdsprogram för Bottenvikens vattendistrikt 2009-2015 att övergödningsproblem är sedan tidigare observerade i sjöar i de jordbrukstäta områdena kring Ängerån och Norrmjöleån samt att Bjännsjön har verifierats som övergödd och är listad för källfördelningsanalys. En sänkning skulle även påverka boende runt sjön och redan grunda områden riskerar att bli sumpmark.

Klagandenas bemötande

Länsstyrelsen

Såväl de åtgärder med utgrävning av utloppet från Bjännsjön som uppges ha utförts innan betongdammen anlades år 1987 som anläggandet av dammen är tillståndspliktiga vattenverksamheter.

Länsstyrelsens bedömning att betongdammen inte skulle påverka vare sig allmänna eller enskilda intressen är felaktig. Förutom den höjning av vattennivån som den innebar för fastigheter runt hela sjön (påverkan på enskilda intressen) så innebar den också ett vandringshinder för fisk (påverkan på allmänt intresse).

Med nuvarande utformning av dammen behöver bäcken i princip bli torrlagd innan täckdikenas mynnningar kommer över vattennivån. Detsamma gäller för att den s.k. Metarhällan ska kunna synas. Eftersom dikesmynningarna och Metarhällan tidigare var över den normala vattennivån och numera inte är det visar detta att vattennivån höjts genom de åtgärder som föreningen har vidtagit. Beträffande inmätning av höjder framgår det av flygbilderna i handlingarna var mätningarna har utförts.

Utöver detta kan tilläggas att Berit Nilssons make, Gunnar Nilsson, närvarade och tog bl.a. följande bilder i samband med Lantmäteriets inmätning. Tyvärr finns ingen bild av inmätningen av överkanten på täckdikningsröret, men det framgår av inmätningssuppgifterna att höjden där var 82,9 samtidigt som vattenytan i norra

delen av sjön var 83,02, vilket innebär att överkant av täckdikningsröret var under vattnet vid denna tidpunkt, trots att vattenytan svårligen kan bli särskilt mycket lägre än vid mättillfället.

Metarhällan sticker normalt sett upp ca 20-30 cm (uppskattat, ej mätt) över vattenytan utan stenröset. Som framgår av bilderna är vattenföringen över tröskeln låg, samtidigt som Metarhällan under stenröset inte sticker upp ovanför vattenytan. Detta visar, återigen, att vattennivån har höjts genom tröskeln.

Bjännsjöns fiskevårdsområde

Föreningen anger att syftet inte varit att höja nivån i sjön genom betongdammen. Syftet har dock uppenbarligen varit att reglera vattennivån i sjön – om det inte funnits något sådant syfte hade arbetena av naturliga skäl aldrig utförts. Effekten av betongdammen och den nu anlagda tröskeln har varit att vattennivån i sjön har höjts.

En betongtröskel som kan flyttas med en traktor kan också förändra sitt läge utifrån påverkan av is och tjäle. Det är allmänt känt att tjälen påverkar byggnader och vägar där grundläggningsförhållandena inte är tillräckligt bra, så att detta sker även med en ytligt lagd betongtröskel är inte så långsökt som föreningen verkar påstå.

Det som både länsstyrelsen och fiskevårdsområdet beskriver om utgrävning av bäcken för att öka avrinningen från sjön är även detta en tillståndspliktig vattenverksamhet.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har avgjort målet efter sammanträde och syn den 25 augusti 2016.

Av 11 kap. 9 § miljöbalken framgår att huvudregeln är att tillstånd krävs för vattenverksamheter. Av 9 a § i samma kapitel framgår dock att regeringen får meddela föreskrifter om att det för vissa vattenverksamheter istället för tillstånd ska krävas

att verksamheterna anmäls innan de påbörjas. Reglerna för detta finns i 19-23 §§ förordning (1998: 1388) om vattenverksamhet m.m. Av propositionen framgår att syftet med anmälningsförfarandet var en enklare miljöprövning av mindre vattenverksamheter utan att åsidosätta miljö- och hälsoskyddskraven (prop. 2004/05:129 s. 69 f). Vidare framgår det av propositionen att avgränsningarna mot det som ska vara tillståndspliktigt och mot det som inte ens ska behöva anmälas, bör vara så klara som möjligt, att det är nödvändigt att göra en samlad bedömning av hela vattenverksamheten för att kunna bedöma hela verksamhetens miljöpåverkan samt att ev. civilrättsliga frågor och frågor om rådighet inte ska behandlas i ett anmälningsärende. Detta eftersom en anmäld vattenverksamhet inte gäller mot alla såvitt avser de bedömningar som gjorts i anmälningsärendet (anmälan saknar rättskraft).

Vad tillsynsmyndigheten ska göra är att bedöma verksamhetens miljöpåverkan och kontrollera att förutsättningarna för att anmäla en vattenverksamhet enligt miljöbalken är uppfyllda. Eftersom en anmälan inte har rättskraft är det alltid möjligt att frivilligt ansöka om tillstånd. För det fall verksamhetsutövaren bedömer att det är tillräckligt att anmäla en verksamhet men tillsynsmyndigheten anser att tillstånd krävs, får tillsynsmyndigheten förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd. En förutsättning för att en vattenverksamhet kan bli anmälningspliktig är således att den inte har någon påverkan av betydelse på närliggande fastigheter och att denna påverkan inte är föremål för tvist (prop. 2004/05:129 s. 71 ff).

Den nu anmälda vattenverksamheten utgörs av utrivning av en befintlig betongtröskel och anläggande av en ny tröskel bestående av natursten i Bjännsjöns utlopp. En tröskel i ett sjöutlopp har per definition alltid en mer eller mindre dämmande effekt på vattnet uppströms tröskeln, d.v.s. påverkar vattennivåerna och den omkringliggande marken uppströms tröskeln. Av ingivet material, tillsammans med vad som noterats i samband med syn, anser mark- och miljödomstolen att det är sannolikt att den utrivna och/eller den senare anlagda tröskeln har haft/har en dämmande effekt som bl.a. givit upphov till en tvist med vissa markägare intill Bjännsjön. Att utriva och anlägga sådana trösklar utgör inte, enligt domstolens

bedömning, vattenverksamhet som kan gå under anmälningspliktig i stället för tillståndsplikt enligt 19-23 §§ förordning (1998: 1388) om vattenverksamhet m.m. Verksamhetens inverkan på enskilda intressen är vidare sådan att en tillståndsprövning av verksamheten bör ske.

Sammantaget anser mark- och miljödomstolen att den anmälda verksamheten därför ska prövas inom ramen för ett tillståndsförfarande i mark- och miljödomstol. Länsstyrelsens beslut ska därför upphävas och Bjännsjöns Fiskevårdsområde ska föreläggas att, om det önskar få frågan om vattenverksamheten prövad, ansöka om tillstånd till detta.

Mark- och miljödomstolen bedömer dock att det inte föreligger skäl nog att omedelbart förbjuda den anmälda vattenverksamheten. Berit Nilssons och Bengt Johanssons yrkande att anmäld vattenverksamhet ska förbjudas ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 31 oktober 2016.

På mark- och miljödomstolens vägnar.

Lars Nyberg

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Lars Nyberg, ordförande, och tekniska rådet Lars Edlund.

Länsstyrelsen
Västerbotten

Beslut

Datum

2013-11-18

1(5)

Ärendebeteckning

535-6591-2013

Arkivbeteckning

535

UMEÅ TINGSRÄTT

INKOM: 2015-11-02

MÅLNR: M 2545-15

AKTBIL: 3

Bjensjöns FVO
c/o Staffan Nordström
Tjärdalsvägen 22
905 86 Umeå

Tröskling i Bjännsjöns utlopp på fastigheten Djäkneböle 14:2 i Umeå kommun

(2 bilagor)

Beslut

Länsstyrelsen godkänner att ni ersätter befintlig betongtröskel med en vandringsbar tröskel i natursten i Bjännsjöns utlopp. Fastigheten som berörs är Djäkneböle 14:2 i Umeå kommun. Beslutet gäller endast om ni följer vårt föreläggande om försiktighetsmått och inte avviker från innehållet i anmälan.

Föreläggande

- a) Ni får inte utföra åtgärden vid kraftiga strömförhållanden, högvatten eller under känsliga perioder som stör fiskens reproduktion.
- b) Naturligt stenmaterial ska användas i tröskeln.
- c) Arbetsmaskiner, kemikalier och petroleumprodukter ska hanteras och förvaras så att mark- eller vattenområdet inte riskerar att förorenas av spill och läckage. Arbetsmaskiner ska även drivas med miljöklassade drivmedel och miljövänliga oljor.
- d) Det får inte uppkomma några körsador eller andra olägenheter i samband med att ni utför arbetet.

Detta beslut gäller t.o.m. den 18 november 2016.

Viktig information

Ni måste ha markägarens tillstånd innan ni påbörjar arbetena.

Det är viktigt att ni som ska genomföra åtgärden har den kunskap som krävs för att skapa en naturlig tröskel som fungerar för olika fiskarter. Länsstyrelsen rekommenderar att t.ex. en fiskerikonsulent eller motsvarande medverkar när åtgärden utförs.

Motivering

Länsstyrelsen bedömer att risken för skada på miljön är liten om ni genomför åtgärden enligt anmälan och följer försiktighetsmåten i beslutet. Åtgärderna ligger i linje med miljömålet *Levande sjöar och vattendrag*. Därför godkänner Länsstyrelsen vattenverksamheten.

Arbeten i ett vattenområde gör att det frigörs finkornigt material som orsakar grumling. Detta kan ha en negativ påverkan på både växt- och djurlivet. Av den anledningen får inga grumlande arbeten utföras när det är kraftiga strömförhållanden, högvatten eller under känsliga perioder som stör fiskens reproduktion.

Körning med fordon i strandzonen kan orsaka skador. Därför är det viktigt att du använder dig av en lämplig grävmaskin och endast utför arbetena under en tid på året då marken har hög bärighet.

Länsstyrelsen har bedömt att åtgärden inte kräver dispens från strandskyddsbestämmelserna.

Redogörelse för ärendet

Den 27 augusti 2013 lämnade ni in en anmälan om vattenverksamhet enligt 11 kap. 9a § miljöbalken. Enligt anmälan och er komplettering den 28 augusti vill ni anpassa befintlig tröskel i Bjännsjöns utlopp för att möjliggöra fiskvandring. Fastigheten som berörs är Djäkneböle 14:2 i Umeå kommun (karta i bilaga 1). Den befintliga betongdammen/tröskeln utgör ett partiellt vandringshinder för fisk, framför allt vid låga flöden. För att behålla samma vattennivå i sjön kommer tröskeln att ersättas med en ca 6 m lång vandringsbar tröskel i natursten, där vattnet inte kan rinna under tröskeln. Vissa markarbeten kommer också att utföras intill dammen.

Ärendet har skickats på remiss till Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Umeå kommun som lämnade synpunkter den 18 september 2013. Kommunen är positiv till den föreslagna åtgärden vilken främjar den biologiska mångfalden för de vattenlevande organismerna.

Gällande lagstiftning

I princip all vattenverksamhet av betydelse är tillståndspliktig enligt 11 kap. 9 § miljöbalken (1998:808). Ansökan om tillstånd prövas av Mark- och miljödomstolen. För vissa vattenverksamheter av mindre omfattning räcker det med att göra en anmälan till Länsstyrelsen innan de påbörjas (11 kap. 9a § miljöbalken och 19 § förordningen om vattenverksamhet).

Länsstyrelsen kan med stöd av 23 § förordningen (1998:1388) om vattenverksamhet förelägga verksamhetsutövaren att vidta de försiktighetsmått som behövs.

För att få bedriva en vattenverksamhet ska verksamhetsutövaren ha rådighet över vattnet inom det område där verksamheten ska bedrivas (Lag (1998:812) om särskilda bestämmelser om vattenverksamhet).

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas till Mark- och miljödomstolen, se bilaga 2.

Joacim Jacobsson

Sofia Ohlsson

Detta beslut är godkänt i Länsstyrelsens elektroniska system och har därför ingen namnunderskrift.

Bilagor:

1. Karta som visar platsen för den planerade åtgärden.
2. Hur man överklagar till Mark- och miljödomstolen.

Kopia till:

Umeå kommun, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, mhn@umea.se
Jonas Örjan Sandberg, Djäkneböle 303, 905 87 Umeå

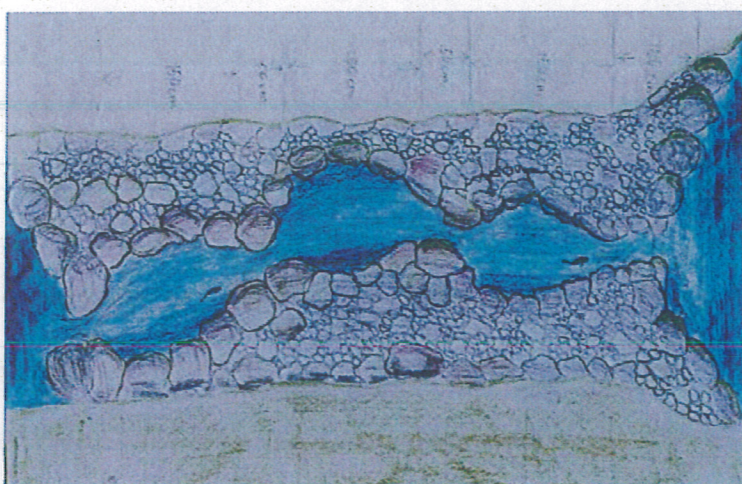
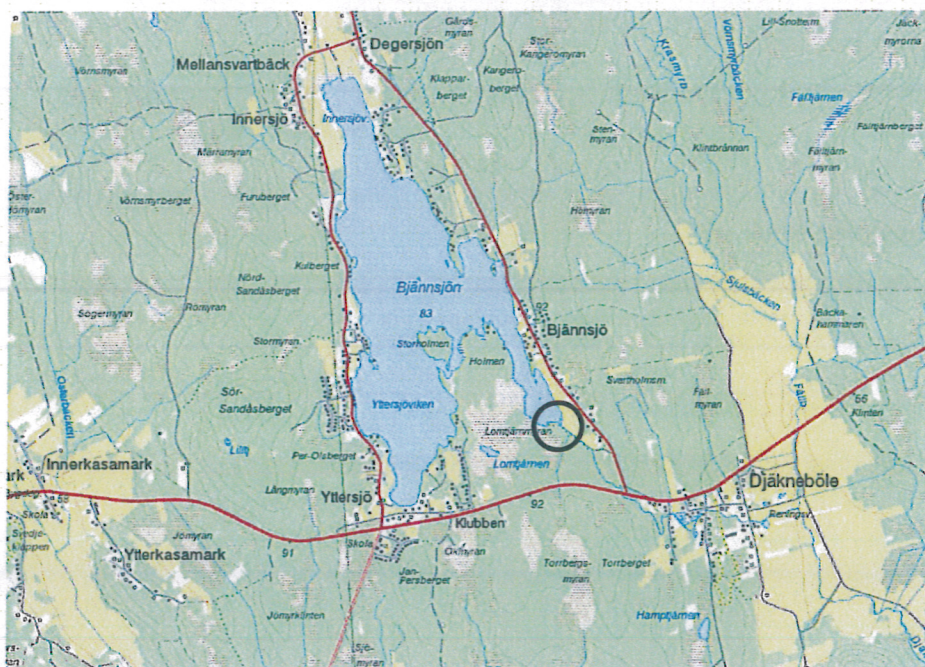
Länsstyrelsen
Västerbotten

Bilaga 1
Datum
2013-11-18

Ärendebeteckning
535-6591-2013
Arkivbeteckning
535

4(5)

Karta som visar platsen för den planerade åtgärden

Sökandens förslag på åtgärden.

Länsstyrelsen
Västerbotten

Bilaga 2

Datum

2013-11-18

5(5)

Ärendebeteckning

535-6591-2013

Arkivbeteckning

535

Hur man överklagar till Mark- och miljödomstolen

Om du är missnöjd med Länsstyrelsens beslut kan du överklaga det hos Mark- och miljödomstolen, men överklagandet ska lämnas eller skickas till Länsstyrelsen. Överklagandet ska vara skriftligt.

Var tydlig med

- Skriv vilket beslut som överklagandet gäller. Det gör du enklast genom att ange ärendebeteckningen (exempelvis 551-1234-2013).
- Redogör för varför du menar att Länsstyrelsens beslut är fel och hur du anser att beslutet ska ändras.
- Ange ditt namn, adress och telefonnummer.

Om du anlitar ombud bör en fullmakt sändas med.

Om du har dokument som du anser stöder din ståndpunkt så bör du bifoga dem.

Skicka överklagandet

- med e-post till adressen:
Vasterbotten@lansstyrelsen.se

eller

- med brev till adressen:
Länsstyrelsen Västerbotten
901 86 Umeå

Länsstyrelsen måste ha fått överklagandet **inom tre veckor**, räknat från den dag när du fick beslutet, annars kan överklagandet inte tas upp.

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL SOM HAR ÖVERKLAGATS TILL MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn, datum för domen samt målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.